

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของพยาบาลวิชาชีพ แผนกอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครราชสีมา

Factor Associated with Stress among Emergency Nurses in Community Hospitals, Nakhon Ratchasima Province

วรรณิดา เทียงวณิชกุล ไชยานันต์ แท่งทอง* สรา อารมณ์ สุจินดา จารุพัฒน์ มารูโอ จุฑาทิพย์ ศิลบุตร

Wannida Tiengwatchanakul Chaiyanun Tangtong* Sara Arphorn Suchinda Jarupat Maruo Jutatip Sillabutra

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ราชเทวี, กรุงเทพฯ ประเทศไทย 10400

Faculty of Public Health, Mahidol University, Ratchatawee, Bangkok Thailand 10400

บทคัดย่อ

พยาบาลวิชาชีพแผนกอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน เป็นด่านแรกในการช่วยชีวิตผู้ป่วยให้รอดชีวิต ต้องเผชิญกับภาวะกดดันต่างๆ มากมาย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบภาคตัดขวาง เพื่อศึกษาระดับและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดของพยาบาลวิชาชีพ แผนกอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในแผนกอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครราชสีมาจำนวน 284 คน เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล แบบวัดความเครียดสวนปรุง (SPST-20) และปัจจัยในการทำงาน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติไค์สแควร์ เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยในงานกับระดับความเครียด ผลการศึกษาพบว่า พยาบาลวิชาชีพแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉิน ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครราชสีมา มีความเครียดในระดับปานกลาง ร้อยละ 46.8 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียด ได้แก่ สถานภาพสมรส ความเพียงพอของรายได้ การกำหนดโครงสร้างขององค์กร การที่หัวหน้างานเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น จำนวนรายงานเฉลี่ยที่ได้รับมอบหมายนอกเหนือจากการบริการผู้ป่วย เครื่องมือแพทย์ที่ใช้ในการช่วยชีวิตผู้ป่วย การสัมผัสสิ่งคุกคามทางกายภาพ เชื้อโรคขณะปฏิบัติงาน การเคยได้รับการตำหนิจากผู้รับบริการ และเคยเกิดความรุนแรงในสถานที่ปฏิบัติงาน ($p < .05$) ผลการศึกษาในครั้งนี้ใช้ข้อมูลให้ผู้บริหารได้ทราบถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเครียด เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขความเครียดของบุคลากร เป็นการช่วยลดอันตรายที่จะเกิดจากภาวะเครียดของพยาบาลวิชาชีพ ส่งผลให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ป่วยปลอดภัย เกิดประโยชน์ต่อองค์กรต่อไป

คำสำคัญ : พยาบาลวิชาชีพ, ความเครียดของพยาบาลวิชาชีพ, ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

Abstract

Emergency nurses who are the first line in saving the patient's life, also must face many pressures. This research is cross-sectional research. To study the level and factors associated with stress among emergency nurses in community hospital, Nakhon Ratchasima Province. The study sample consisted of 284 emergency nurses. The research instruments are questionnaires divided into 3 parts: personal data, Suanprung Stress Test (SPST-20) of the department of mental health, Ministry of Public Health, Thailand, and work factors.

Corresponding Author: *E-mail: chaiyanun.tan@mahidol.ac.th

วันที่รับ (received) 19 ก.ย. 2564 วันที่แก้ไขเสร็จ (revised) 30 ต.ค. 2564 วันที่ตอบรับ (accepted) 9 พ.ย. 2564

Analyze data with descriptive statistics including frequency, percentage, average, standard deviation, and Chi-square analysis. The results showed that the emergency nurse worked in a community hospital in Nakhon Ratchasima province had moderate stress of 46.8%. Factors associated with stress include marital status, income adequacy, the structure of an organization, the supervisor's open to comment, the average number of reports assigned in addition to patient services, medical instruments used to save a patient's life, physical hazard, pathogens hazard, has been blamed by service providers and has experienced violence on site ($p < .05$). The results of this study used information to inform executives about factors that cause stress. As a guideline for organizing activities to prevent and resolve stress of personnel. To help reduce the dangers caused by the stress of professional nurses. As a result, it helps the operator more efficiently, safe patient, and brings benefits to the organization.

Keywords: Emergency nurse, Stress, Factor

บทนำ

โรงพยาบาลชุมชน เป็นสถานบริการที่ให้บริการในระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิ แผนกอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน เป็นด่านหน้าที่ต้องให้บริการรักษาผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะฉุกเฉิน ต้องช่วยชีวิตผู้ป่วย อย่างรวดเร็ว และทันเวลา และให้บริการผู้ป่วยตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อลดการสูญเสียอวัยวะ หรือเสียชีวิต¹ เป็นหน่วยงานที่ไม่สามารถคาดเดาสถานการณ์หรือผู้รับบริการคนไข้ในแต่ละวันได้ มีความเสี่ยงสูงในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย หรือจิตใจ อยู่ในภาวะความกดดันที่จะต้องช่วยเหลือชีวิตผู้รับบริการให้ปลอดภัย การถูกร้องเรียนจากญาติ/ผู้รับบริการ การถูกคุกคามข่มขู่ การทำร้ายร่างกายเจ้าหน้าที่ ภาระงานเกินหน้าที่² งานเอกสารที่เพิ่มขึ้น พร้อมทั้งการประเมินมาตรฐานต่างๆ เนื่องจากต้องเผชิญสภาพการทำงานเช่นนี้อยู่เสมอจึงอาจทำให้พยาบาลแผนกอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน อยู่ในภาวะเครียดและส่งผลกระทบที่ไม่ดีในการให้บริการผู้ป่วย

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าระดับความเครียดของพยาบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ในแผนกผู้ป่วยอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน หรือผู้ป่วยวิกฤติ มีระดับความเครียดปานกลาง-รุนแรง³⁻⁴ ซึ่งความเครียดในการปฏิบัติงานส่งผลกระทบท่อทั้งผู้ปฏิบัติงานเอง และองค์กร ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดเกิดจากทั้งปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยในการทำงาน⁵⁻⁶ ซึ่งมีผลกระทบต่อสภาวะจิตใจของบุคคล ทำงานที่รับมอบหมายไม่เต็มที่ เป็นภาระแก่เพื่อนร่วมงาน และส่งผลกระทบต่อคุณภาพงานขององค์กร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับความเครียด และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียด เพื่อนำไปพัฒนาแนวทางการจัดการความเครียดในสถานที่ทำงาน ซึ่งจะช่วย

ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีสุขภาพจิตดี ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้รับบริการปลอดภัย เกิดประโยชน์ต่อองค์กร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเครียดของพยาบาลวิชาชีพ แผนกอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยในการทำงานกับความเครียดของพยาบาลวิชาชีพ แผนกอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครราชสีมา

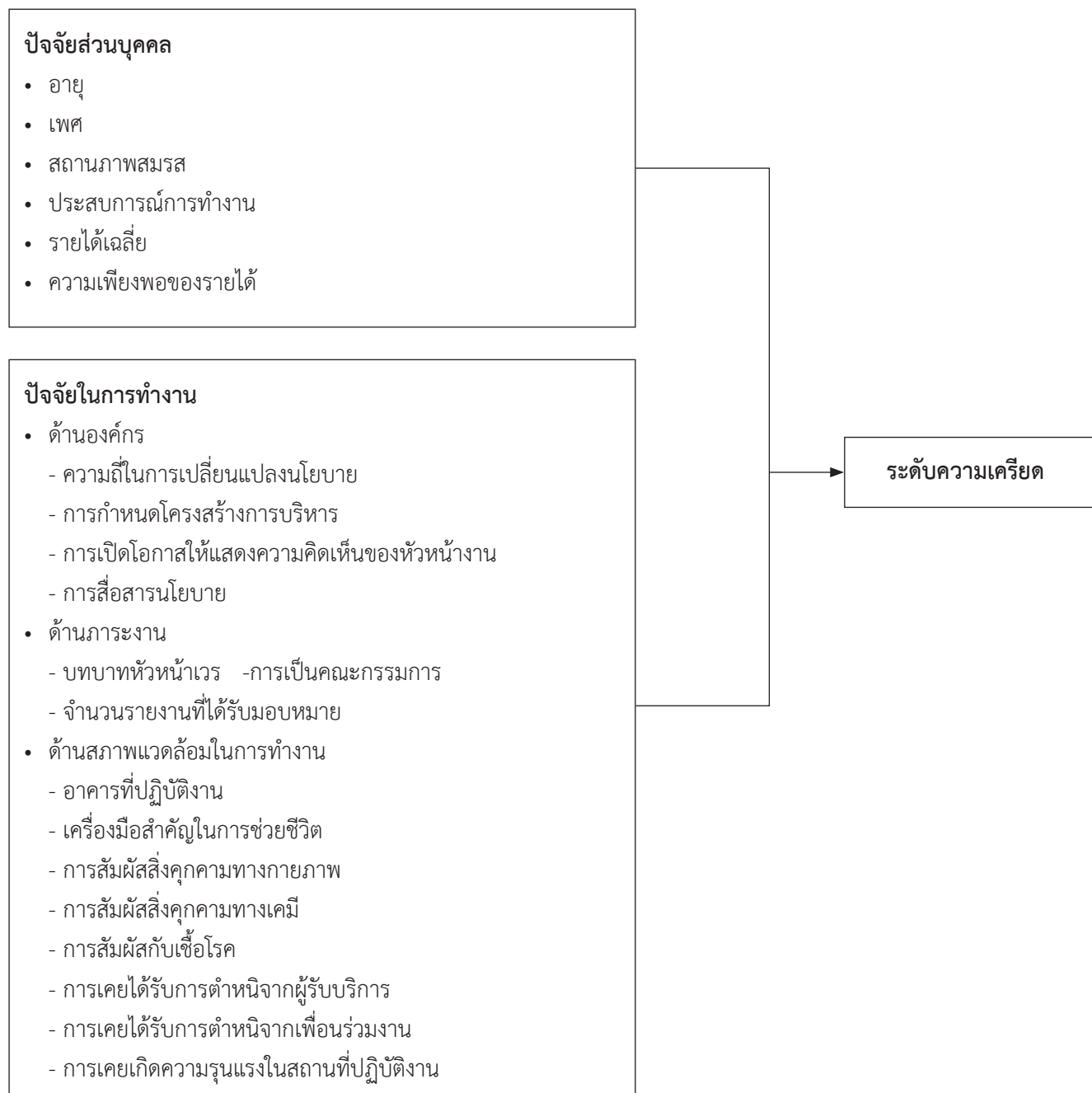
คำถามการวิจัย

1. พยาบาลวิชาชีพแผนกอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครราชสีมา มีความเครียดอยู่ในระดับใด
2. ปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับความเครียดของพยาบาลวิชาชีพแผนกอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครราชสีมาหรือไม่
3. ปัจจัยในการทำงานมีความสัมพันธ์กับความเครียดของพยาบาลวิชาชีพแผนกอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครราชสีมาหรือไม่

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านองค์กร ปัจจัยด้านภาระงาน และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน มีความสัมพันธ์กับระดับความเครียดของพยาบาลวิชาชีพ แผนกอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครราชสีมา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบภาคตัดขวาง
(Cross sectional study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นพยาบาลวิชาชีพแผนกอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน
ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครราชสีมา
จำนวน 323 คน

กลุ่มตัวอย่างคำนวณได้จากการประมาณค่าสัดส่วน
โดยใช้สูตรของเครซีและมอร์แกน

$$n = \frac{(X^2 N p(1-p))}{(e^2 (N-1) + X^2 p(1-p))}$$

แทนค่าในสูตร จะได้

$$n = \frac{(3.841) (323) (0.5) (1-0.5)}{(0.05^2 (323-1) + (3.841) (0.5) (1-0.5))}$$

$$n = 175.704 = 176 \text{ คน}$$

ดำเนินการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติมอีก 10% คือ 20 คน ดังนั้นรวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็น 196 คน สุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย แต่มีการสมัครใจเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 284 คน มากกว่าจำนวนที่คำนวณได้ ผู้วิจัยจึงใช้จำนวนตัวอย่างทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ที่ได้รับต่อเดือน ความเพียงพอของรายได้ โรคประจำตัว การออกกำลังกาย ชั่วโมงการนอนหลับ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบให้ตรวจรายการ (Check list) และให้เติมข้อความ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลปัจจัยการทำงาน ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามแนวคิดและทฤษฎีความสอดคล้องระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม (Person-Environment Fit Theory) ประกอบด้วย ด้านองค์กร 4 ข้อ ด้านภาระงาน 4 ข้อ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน 10 ข้อ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบให้ตรวจรายการ (Check list)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเพื่อวัดระดับความเครียด ผู้วิจัยใช้แบบวัดความเครียดจากการทำงานสวนปรุง จำนวน 20 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราประเมินรวมค่า 5 ระดับ (rating scale) ดังนี้ ระดับ 5 หมายถึง รู้สึกเครียดมากที่สุด ระดับ 4 หมายถึงรู้สึกเครียดมาก ระดับ 3 หมายถึงรู้สึกเครียดปานกลาง ระดับ 2 หมายถึงเครียดเล็กน้อย ระดับ 1 หมายถึงไม่รู้สึกเครียด โดยแบ่งคะแนนเป็น 4 ระดับ ดังนี้ คะแนนรวม 0-24 คะแนน แสดงว่ามีความเครียดน้อย คะแนนรวม 24-41 คะแนน แสดงว่ามีความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง คะแนนรวม 42-61 คะแนน แสดงว่ามีความเครียดอยู่ในระดับสูง และถ้ามีคะแนนรวม 62 คะแนน ขึ้นไป แสดงว่ามีความเครียดอยู่ในระดับรุนแรง⁷

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามผ่านการหาความตรงตามเนื้อหา และตรวจสอบดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ค่าเท่ากับ .89 และดำเนินการแก้ไขตามคำแนะนำ จากนั้นนำไปทดลองใช้ (try out) กับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติ

งานในแผนกอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน โรงพยาบาลทั่วไป ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามปัจจัยในงาน ด้วยการวัดค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามชนิดสอบซ้ำ (Test – retest reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ .83 แบบสอบถามความเครียดสวนปรุง หาค่า Coefficient Alpha ของ Cronbach ได้เท่ากับ .92

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณาและรับรองผลการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (เอกสารรับรองเลขที่ MUPH 2020-077 รหัสโครงการ 46/2563 วันที่รับรอง 24 เมษายน 2563) ในการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ทราบ โดยการเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้เป็นไปด้วยความสมัครใจ เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดียินยอมเข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยจึงให้เซ็นใบยินยอมในการเข้าร่วมโครงการวิจัย และแจ้งให้ทราบว่าหลังเข้าร่วมโครงการแล้วหากต้องการออกจากการวิจัยสามารถกระทำได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบใดๆ ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจะปกปิดเป็นความลับ โดยจะนำข้อมูลในภาพรวมที่ได้ไปนำเสนอและไปใช้ในประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเพื่อเก็บข้อมูลในช่วงเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2563 หลังจากที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล เสนอชี้แจงต่อ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา และผู้อำนวยการโรงพยาบาลเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินการวิจัย

2. เข้าพบหัวหน้างานอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดนครราชสีมา พร้อมทั้งอธิบายวัตถุประสงค์ การวิจัย กระบวนการ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และขอให้หัวหน้าหน่วยงานช่วยประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยไปยังพยาบาลวิชาชีพในหน่วยงาน

3. นำเอกสารส่งให้แก่พยาบาลวิชาชีพแต่ละโรงพยาบาลด้วยตนเอง ประกอบด้วยเอกสารยินยอมเข้าร่วมการวิจัยและเอกสารชี้แจงการวิจัย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยลงชื่อในเอกสารดังกล่าว พร้อมส่งแบบสอบถามทั้ง 3 ส่วน

4. หลังจากนั้นขอให้หัวหน้าหน่วยงานเป็นผู้เก็บรวบรวมเอกสารให้กับผู้วิจัย ภายใน 1 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ข้อมูลในการทำงาน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ระดับความเครียด วิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. ความสัมพันธ์ของปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยในการทำงานกับความเครียด วิเคราะห์โดยใช้สถิติ Chi-square ด้วยโปรแกรม SPSS โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นพยาบาลวิชาชีพ แผนกอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 79.2 มีอายุระหว่าง 30-39 ปี ร้อยละ 39.1 โดยมีอายุเฉลี่ย 33.8 ปี มีสถานภาพโสด ร้อยละ 54.6 และจบการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 89.1 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 10 ปี ร้อยละ 53.9 โดยกลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์การทำงานเฉลี่ย 11.6 ปี (S.D. 11.46) ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานทั้งในและนอกเวลาราชการ (ทั้งเวรเช้า บ่าย ดึก) ร้อยละ 89.4 โดยมีชั่วโมงการทำงานเฉลี่ย 62.42 ชั่วโมง/สัปดาห์ มีรายได้เฉลี่ยระหว่าง 25,001-35,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 46.1 โดยพยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอ ร้อยละ 26.78 ไม่ได้ออกกำลังกายหรือออกกำลังกายน้อยกว่า 3 วัน/สัปดาห์ ร้อยละ 81 มีชั่วโมงการนอนหลับโดยเฉลี่ยน้อยกว่า 6 ชั่วโมง/วัน ร้อยละ 73.9 จากการศึกษาพบ

ว่าพยาบาลมีโรคประจำตัวร้อยละ 16.5 โดยโรคประจำตัวที่พบคือ เบาหวาน ความดัน ไทรอยด์ มะเร็ง หลอดเลือดหัวใจและสมอง พักอาศัยที่หอพักของโรงพยาบาลร้อยละ 68.0

ข้อมูลสภาพการทำงานของกลุ่มตัวอย่าง

ด้านองค์กร พบว่า องค์กรมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายเป็นประจำ (อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง) (ร้อยละ 58.1) องค์กรมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน (ร้อยละ 85.2) หัวหน้างานส่วนใหญ่เปิดใจให้แสดงความคิดเห็น (ร้อยละ 81.7) และมีการสื่อสารนโยบายเมื่อเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ 86.6)

ด้านภาระงาน พบว่า จำนวนคนไข้เฉลี่ยในแต่ละเวรมากกว่า 15 คน (ร้อยละ 98.6) ส่วนใหญ่เคยเป็นหัวหน้าเวรดูแลคนไข้ (ร้อยละ 63.03) ได้รับมอบหมายให้เป็นคณะกรรมการภายในหน่วยงานอย่างน้อย 1 คณะกรรมการ (ร้อยละ 64.8) และได้รับมอบหมายให้ทำรายงานที่นอกเหนือจากการดูแลคนไข้เฉลี่ย 2 รายงาน/คน (ร้อยละ 31.3)

ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน พบว่า อาคารที่ปฏิบัติงานมีอายุมากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 61.6) เครื่องมือที่สำคัญที่ใช้ในการช่วยชีวิตผู้ป่วยในหน่วยงานมีอายุการใช้งานน้อยกว่า 10 ปี (ร้อยละ 63.4) รู้สึกว่าการระบายอากาศในห้องทำงานปกติ ไม่รู้สึกอึดอัดขณะปฏิบัติงาน (ร้อยละ 45.1) ส่วนใหญ่สัมผัสกับสิ่งคุกคามต่างๆ เหล่านี้ ขณะปฏิบัติงาน ได้แก่ สิ่งคุกคามทางกายภาพ (ร้อยละ 83.8) สัมผัสกับเชื้อโรค (ร้อยละ 93.0) มีการเคลื่อนไหวร่างกายอยู่ตลอดเวลา อย่างน้อยมากกว่าครึ่งหนึ่งของเวลาทำงานทั้งหมด (ร้อยละ 81.7) พยาบาลวิชาชีพกลุ่มตัวอย่างเคยได้รับการตำหนิจากผู้รับบริการ ร้อยละ 39.1 เคยถูกเพื่อนร่วมงานตำหนิ ร้อยละ 25.0 และเคยเกิดความรุนแรงในสถานที่ปฏิบัติงาน โดยเกิดเหตุทะเลาะวิวาทจากผู้รับบริการ ร้อยละ 60.2 ผู้รับบริการ ร้อยละ 63.4

ตารางที่ 1 ระดับความเครียดของพยาบาลวิชาชีพแผนกอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน

ระดับความเครียด	จำนวน	ร้อยละ
มีความเครียดอยู่ในระดับน้อย (0 – 23 คะแนน)	20	7.0
มีความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง (24 – 41 คะแนน)	133	46.8
มีความเครียดอยู่ในระดับสูง (42 – 61 คะแนน)	102	35.9
มีความเครียดอยู่ในระดับรุนแรง (62 คะแนน ขึ้นไป)	29	10.2
คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) 41.24 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 14.53		

ระดับความเครียด
ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเครียดอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 46.8 และมีคะแนนความเครียดเฉลี่ย เท่ากับ 41.24 คะแนน (S.D. 14.53) เมื่อเทียบกับเกณฑ์ระดับความเครียด SPST-20 ของสวนปรุง พบว่าพยาบาลวิชาชีพมีความเครียดระดับปานกลาง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียด

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความเครียด

ตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล	χ^2	P - value
สถานภาพการสมรส	9.673	<0.01
ความเพียงพอของรายได้	22.659	<0.01

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าสถานภาพสมรส (p-value .001) และความเพียงพอของรายได้ (p-value.000) มีความสัมพันธ์กับระดับความเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยในงานกับความเครียด

ตัวแปรปัจจัยในงาน	χ^2	p-value
ด้านองค์กร		
การกำหนดโครงสร้างขององค์กร	10.420	0.001
การที่หัวหน้างานเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน	18.605	0.000
ด้านภาระงาน		
จำนวนรายการที่ได้รับมอบหมายนอกเหนือจากการบริการผู้ป่วย	9.339	0.025
ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน		
เครื่องมือที่สำคัญในการช่วยชีวิตผู้ป่วยในหน่วยงาน	6.139	0.013
สัมผัสกับสิ่งคุกคามทางกายภาพ	5.439	0.020
สัมผัสกับเชื้อโรคขณะปฏิบัติงาน	5.910	0.015
เคยได้รับการตำหนิจากผู้รับบริการ	6.941	0.008
เคยเกิดความรุนแรงในสถานที่ปฏิบัติงาน	12.198	0.003

ปัจจัยในงานที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการทำงาน

ตารางที่ 3 แสดงให้เห็น ปัจจัยในงานด้านองค์กรที่พบตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ ได้แก่ การกำหนดโครงสร้างการบริหาร (p-values = .001) และการที่หัวหน้างานเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน (p-values = 0.000) ด้านภาระงาน ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ ได้แก่ จำนวนรายการที่ได้รับมอบหมายนอกเหนือจากการบริการผู้ป่วย (p-values =

0.025) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน เครื่องมือที่สำคัญในการช่วยชีวิตผู้ป่วย (p-values= 0.013) การสัมผัสกับสิ่งคุกคามทางกายภาพ (p-values = 0.020) การสัมผัสกับเชื้อโรคขณะปฏิบัติงาน (p-values = 0.015) การได้รับการตำหนิจากผู้รับบริการ (p-values= 0.008) และการเคยเกิดความรุนแรงในสถานที่ปฏิบัติงาน (p-values = 0.002) มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการทำงาน

การศึกษาครั้งนี้ พบว่าสถานภาพสมรส และความเพียงพอของรายได้ มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา⁸ พบว่า พยาบาลที่มีสถานภาพต่างกันจะมีระดับความเครียดจากการทำงานต่างกัน จากการศึกษายังพบว่า ถึงแม้ว่าพยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่จะมีการขึ้นเวรเช้า บ่าย ดึก และมีชั่วโมงการทำงานเฉลี่ย 80 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ซึ่งมากกว่าประกาศสภาพพยาบาลกำหนด คือ ไม่เกิน 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์⁹ ซึ่งหากพยาบาลวิชาชีพมีชั่วโมงการทำงานที่มากเกินไป ทำให้พักผ่อนไม่เพียงพอ ซึ่งจากการศึกษา ยังพบว่า พยาบาลวิชาชีพส่วนใหญ่ มีชั่วโมงการนอนหลับน้อยกว่า 6 ชม./วัน ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต จะเห็นได้ว่าซึ่งแม้พยาบาลวิชาชีพจะทำงานอย่างหนักก็ยังมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายในแต่ละเดือน ถึงแม้ว่าจะไม่ต้องเสียค่าเช่าที่พัก แต่ก็จะต้องใช้จ่ายอย่างอื่น เช่น ผ่อนบ้านเดี่ยว ผ่อนรถยนต์ เข้าคลินิกเสริมความงาม เป็นต้น เมื่อทำงานอย่างหนักแต่ก็ยังมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย จึงส่งผลให้เกิดความเครียด นอกจากจะกระทบต่อคุณภาพชีวิตแล้วยังส่งผลต่อคุณภาพในการดูแลรักษาคนไข้อีกด้วยสอดคล้องกับการศึกษาของธัญธรณ์ทองแก้วพบว่า ความเพียงพอของรายได้ มีความสัมพันธ์กับระดับความเครียดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 อาจเนื่องจากมีค่าใช้จ่ายเยอะ จึงอาจจะทำให้เกิดความวิตกกังวล จนเกิดเป็นความเครียดได้¹⁰

ปัจจัยการทำงานที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการทำงาน

การศึกษาครั้งนี้ พบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการทำงาน ดังนี้ ด้านองค์กร พบว่า การที่องค์กรมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน และการที่หัวหน้างานเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการทำงาน โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีความเครียดสูงถึงรุนแรง มีความเห็นว่าองค์กรของตนมีโครงสร้างองค์กรที่ไม่ชัดเจน บุคลากรไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของตน สามารถอธิบายได้ว่า การที่องค์กรมีบทบาทหน้าที่ที่ไม่ชัดเจน อาจทำให้บุคลากรสับสนในโครงสร้างการบริหาร หากโครงสร้างองค์กรได้ถูกกำหนดไว้ชัดเจน และบุคลากรรับทราบก็จะทำให้ความเครียดลดลงได้ ความคลุมเครือของบทบาทหน้าที่ มีส่วน

ทำให้บุคลากรเกิดความเครียดทั้งสิ้น สอดคล้องกับการศึกษา¹¹ ที่พบว่าบทบาทหน้าที่และโครงสร้างขององค์กร มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการทำงาน และนอกจากนั้นยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีความเครียดสูงถึงรุนแรง ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า หัวหน้างานไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน อธิบายได้ว่า หากบุคลากรทำงานตามคำสั่งของหัวหน้างาน เพียงอย่างเดียวอาจจะทำให้พยาบาลวิชาชีพเกิดความไม่พอใจ ไม่เต็มใจ รู้สึกว่าตนถูกบังคับ เนื่องจากการขาดการมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กับระดับความเครียด¹² สอดคล้องกับการศึกษาของวิวัฒน์ ทางธรรมที่พบว่าแรงสนับสนุนทางสังคมจากผู้บังคับบัญชา มีความสัมพันธ์กับความเครียดจากการทำงานในพยาบาลชาย¹³

ด้านภาระงาน พบว่า จำนวนรายงานที่ได้รับมอบหมายนอกเหนือจากการบริการผู้ป่วย มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการทำงาน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่มีความเครียดสูงถึงรุนแรง ได้รับมอบหมายให้ทำรายงานเฉลี่ยเดือนละ 3 รายงาน สามารถอธิบายได้ว่าพยาบาลวิชาชีพ แผนกอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน เป็นวิชาชีพที่มีความสามารถในการดูแลผู้ป่วย รักษาพยาบาลผู้ป่วย การจัดทำรายงานที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้างานเป็นงานนอกเหนือจากการบริการผู้ป่วยอาจเป็นงานที่ไม่เหมาะสมกับความสามารถของบุคลากร¹⁴ ทำให้เกิดการกดดัน วิตกกังวล และเกิดเป็นความเครียดได้

นอกจากนั้นด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน พบว่า เครื่องมือทางการแพทย์ที่สำคัญในการช่วยชีวิตผู้ป่วย สัมพันธ์กับความเครียดของพยาบาลวิชาชีพ เนื่องจากผู้รับบริการในแผนกอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน เป็นกลุ่มผู้ป่วยฉุกเฉินบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ หรืออยู่ในภาวะที่ต้องช่วยฟื้นคืนชีพ จากการศึกษาพบว่า หากเครื่องมือมีอายุมากกว่า 10 ปี หรือมีสภาพที่ไม่พร้อมใช้งาน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความเครียดได้ เพราะจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดูแลคนไข้ การสัมผัสกับสิ่งคุกคามทางกายภาพ เช่น แสงสว่างไม่เพียงพอ หรือไม่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน หากไม่ได้รับการแก้ไขก็สามารถส่งผลกระทบต่อผู้รับบริการและผู้ปฏิบัติงานได้¹⁵ การสัมผัสกับเชื้อโรคขณะปฏิบัติงาน ก็เช่นเดียวกัน วิชาชีพพยาบาลต้องปฏิบัติงานดูแลรักษาผู้ป่วยซึ่งเสี่ยงต่อการสัมผัสโรคสูง อีกทั้งในบางเวลาบุคลากรขาดอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล (PPE) ในการปฏิบัติงาน เช่น หน้ากากอนามัย ถุงมือ อาจจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความวิตกกังวลเกี่ยวกับสุขภาพ อีกทั้งการได้รับการตำหนิจากผู้รับบริการ และการเคยเกิดความรุนแรงในสถานที่ปฏิบัติงาน

มีความสัมพันธ์กับความเครียดในการทำงาน เนื่องจากแผนกอุบัติเหตุฉุกเฉินเป็นด่านหน้าที่ต้องดูแลรักษาคนไข้ ต้องได้รับความกดดันจากญาติในการสอบถามข้อมูลผู้รับบริการ และช่วยเหลือผู้ป่วยให้รอดชีวิต รวมไปถึงการวิตกกังวลหากต้องให้บริการกลุ่มวัยรุ่นที่ทะเลาะวิวาทมารับการรักษา ตามที่เห็นในสื่อต่างๆ อาจจะทำให้พยาบาลวิชาชีพ กลัว และวิตกกังวลว่าจะเกิดอันตรายต่อตนเอง ซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ด้วยสิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นสภาพแวดล้อมในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งหากมีสถานะที่ไม่เหมาะสม หรือไม่สนับสนุนการปฏิบัติงาน จะสามารถทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความเครียดได้¹⁶

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการทำวิจัยครั้งนี้

จากผลการวิจัย พบว่าปัจจัยในการทำงานด้านต่างๆ มีความสัมพันธ์กับระดับความเครียดของพยาบาลวิชาชีพ แผนกอุบัติเหตุ-ฉุกเฉิน ดังนั้น ผู้บริหารควรจัดบรรยากาศการทำงานให้ผู้ปฏิบัติงานมีความสุข จัดสภาพแวดล้อมในองค์กรให้มีความปลอดภัย หรือแม้กระทั่งจัดหาอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล และบริหารจัดการให้มีความเหมาะสมไม่ให้ขาดแคลน รวมไปถึงจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือแพทย์ที่ทันสมัย มีการบำรุงรักษาอยู่เป็นประจำ เพื่อช่วยสร้างความมั่นใจขณะปฏิบัติงาน และลดความเครียดที่จะเกิดขึ้นของผู้ปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น เช่น จำนวนคนไข้ หรือความแตกต่างระหว่างโรงพยาบาลระดับชุมชนและโรงพยาบาลระดับตติยภูมิ ว่ามีระดับความเครียดและปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเครียดแตกต่างกันหรือไม่

References

1. Medical Academics Ministry of Health. Guidelines for organizing emergency room services at appropriate to the potential level of the hospital. 2nd ed. Bangkok: Samchai 2017; 2017. (in Thai)
2. Panthong M. et al. Relationships between work environment and professional nurses' stress of Prasat Neurological Institute. Journal of Public Health Nurses. 2018;32(3):151-64. (in Thai)
3. Hooper C., Craig J., Janvri D., et al. Compassion satisfaction, burnout and compassion fatigue among emergency nurses compared with nurses in other selected inpatient specialties, Journal of Emergency Nursing. 2010; 36(5): 420-7
4. Sharma P, Davey, A., Davey, S., Shukla, A., Shrivastava, K., & Bansal, R. Occupational stress among staff nurses: Controlling the risk to health. Indian Journal of Occupational and Environmental Medicine. 2014;18(2):52-6.
5. Wattanakitkileart D. et al. Stress management and stress related factors in nurse. Journal of Nursing Science.2010;28(1): 67-75. (inThai)
6. Riyaphan S, Phuanusason N. Personal factors Stress and mental health self-care behaviors of registered hospital nurses under the Medical Office Bangkok. Journal of Nursing Division.2009;36:32-46.(in Thai)
7. Mahatnirunkul, S., Pumpaisalchai, W., & Tapanya, P.The construction of Saunprung stress measure. Chiang Mai. Saunprung hospital.1997. (in Thai)
8. Janla T. Work schedule that affects job stress of nursing staff (Thesis). Bangkok: King Mongkut's University of Technology North Bangkok; 2008. (in Thai)
9. Nursing council. Nursing Council Announcement. Working hours policy for patient safety. Bangkok;2017. (in Thai)
10. Thongkao T. Stress in the workplace and related factors among Registered Nurses at Outpatient Department of a Hospital in Bangkok (Thesis).Bangkok: Chulalongkorn University; 2016.(in Thai)

11. Siangpror P. et al. Factors correlated to job stress among nurses in specialised cancer hospitals, central region of Thailand. Journal of Health Science Research. 2014;8(1):17-27. (in Thai)
12. Cooper CLaM, Judi. Occupational sources of stress: A review of the literature relating to coronary heart disease and mental health. Journal of Occupational Psychology. 1976.
13. Thangthum W. et al. Factors Predicting Job Strain Among Male Nurses in Thailand. Journal of Nursing Division. 2014; 41(1):6-22.(in Thai)
14. Cartwright s, & Cooper, CaryL. Managing workplace stress. California: 1997.
15. Junyotha A. et al. Fatigue and factors related to fatigue among registered nurses in a tertiary hospital. Journal of The Royal Thai Army Nurses. 2017; 18: 167-74. (in Thai)